YENİ PARTİ
T.B.M.M.
YENİ PARTİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 27.10.2026
Sayı: 272

10/4904

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA**

Türkiye'de akraba evliliklerinin yaygınlığından kaynaklanan genetik hastalık yükünün, nadir hastalıkların, bebek ve beş yaş altı çocuk ölümlerinin boyutlarının incelenmesi; sağlığın sosyal belirleyicileri, bölgesel eşitsizlikler ve sosyoekonomik etkenler ekseninde ortaya çıkan sağlık risklerinin saptanması ile evlilik öncesi taramalar, genetik danışmanlık ve birinci basamak sağlık hizmetlerini güçlendirecek ulusal bir eylem planının hazırlanması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz. 22.10.2026

Prof. Dr. Kayıhan PALA
Bursa Milletvekili

T.B.M.M. YENİ PARTİ GRUP BAŞKANLIĞI 2026

## GEREKÇE

Akraba evliliği, aynı soydan gelen bireyler arasındaki birliktelikler olup çekinik (otozomal resesif) genetik geçişli hastalıkların, konjenital anomalilerin, nörogelişimsel bozuklukların, erken bebek ölümlerinin ve nadir hastalıkların ortaya çıkmasında en belirleyici risk etmenlerinden biridir. Herkesin vücudunda tek başınayken hastalık yapmayan "gizli" hatalı genler bulunabilir. Akrabalar aynı soydan geldikleri için bu gizli genleri ortak olarak taşıma olasılıkları çok yüksektir. İki akraba evlendiğinde, anne ve babadaki bu aynı gizli hatalı genler çocukta yan yana gelebilir; bu da gizli kalmış hastalıkların çocukta klinik olarak ortaya çıkmasına ve kalıcı rahatsızlıklara yol açar. Sonuç olarak akraba evliliği, anne ve babadaki gizli hastalık genlerinin bir araya gelerek çocukta kalıcı ve ağır hastalıklara dönüşme riskini doğrudan artırır.

TBMM Araştırma Hizmetleri Başkanlığı (ARMER) tarafından hazırlanan Ekim 2026 tarihli araştırma raporunda yer alan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 bulgularına göre, ülkemizde evlenmiş kadınlar arasında neredeyse her dört evlilikten birinin akraba evliliği olması ve birinci derece evliliklerin toplam akraba evlilikleri içindeki payının yüzde 46,1 düzeyinde seyretmesi, sorunun toplum sağlığı açısından ciddiyetini belgelemektedir. Bu tarihten sonra maalesef yeni bir TNSA raporu henüz yayınlanmamıştır.

TÜİK verileri; akraba evliliği oranının iller ve bölgeler arasındaki farklılıklarını ortaya koymaktadır. Doğu Anadolu'da ve Güney Anadolu'da Batı Anadolu'ya göre akraba evliliklerinin oranı çok daha yüksektir; aynı biçimde örneğin Şanlıurfa'da, Mardin'de, Siirt'te ve Muş'ta; Edirne ve Çanakkale'den çok daha yüksektir. Bölgeler ve iller arasında akraba evlilikleri açısından gözlenen bu büyük farklılık, doğrudan bebek ve çocuk ölüm hızlarındaki bölgesel eşitsizliğin de önemli bir bileşenidir.

Akraba evlilikleri salt bir gelenek sorunu değil; sağlığın sosyal belirleyicileri, eğitim düzeyi, güvenceli istihdam olanakları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile doğrudan bağlantılıdır. TNSA verilerine göre eğitimsiz kadınlarda akraba evliliği oranı yüzde 41,6 iken, üniversite mezunlarında bu oran yüzde 7,4'e gerilemektedir. Benzer biçimde sosyal güvenceli istihdamda yer alan kadınlarda oran yüzde 10,2 iken, güvencesiz veya işsiz kadınlarda yüzde 27 bandına çıkmaktadır. Yoksulluk ve eğitimsizlik derinleştikçe akraba evliliği ve buna bağlı genetik hastalık riski tırmanmaktadır.

Buna karşılık ülkemizde evlilik öncesi taramalar SMA gibi sınırlı başlıklarla kısıtlı kalmakta; kapsamlı taşıyıcılık taramaları, birinci basamak hekimliği bünyesinde nitelikli genetik danışmanlık hizmetleri ve nadir hastalıkların erken tanı-tedavi mekanizmaları kamu tarafından etkin ve bütüncül biçimde sunulamamaktadır.

Bu gerekçelerle; TBMM bünyesinde bir Araştırma Komisyonu kurularak, akraba evliliklerinin yol açtığı genetik ve kronik sağlık sorunlarını tespit etmek, bölgesel sağlık eşitsizliklerini gidermek ve koruyucu sağlık mekanizmalarını içeren ulusal bir eylem planı oluşturmak amacıyla "Türkiye'de Akraba Evliliklerinin Sağlık Sonuçlarının Araştırılması ve Önleyici Eylem Planı Hazırlanması" konulu bir Meclis Araştırması Komisyonu kurulması için gereğini arz ederiz.



272 SAYILI ARAŞTIRMA ÖNERGESİ İMZA ÇİZELGESİ

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1 | Suat Özçağdaş | İstanbul Mv | |
| 2 | Metin İLHAN | Kocaeli Mv. | |
| 3 | Seyit Torun | Ordu Mv | |
| 4 | Aliye ÇOŞAR | Antalya Mv. | |
| 5 | Okan KONURALP | ANKARA MV | |
| 6 | İbrahim ARSLAN | Eskişehir Mv | |
| 7 | A. Tuncay ÖZKAN | İzmir | |
| 8 | | | |
| 9 | | | |
| 10 | | | |
| 11 | | | |
| 12 | | | |
| 13 | | | |
| 14 | | | |
| 15 | | | |
| 16 | | | |
| 17 | | | |
| 18 | | | |
| 19 | | | |
| 20 | | | |

T.B.M.M. YENİ PARTİ GRUP BAŞKANLIĞI 2026